Nr. 243 Kraków, sobota 2 września 1916. Rocznik XXV.

2 K miesięcznie z odsyłką.
Zagranicą miesięcznie 2 M. 30 f., 3 fr. 50 ctm., 2½ szyl. 70 cm. amer.
Tygodniowo w Krakowie 40 h., z dostawą do domu 46 h.
Cena numeru pojedynczego 10h
Reklamacye otwarte są wolne od opłaty pocztowej. — Redakcya rękopisów nie zwraca i bezimiennych listów nie uwzględnia.

NAPRZÓD

Organ centralny polskiej partyi socyalno-demokratycznej.
Wychodzi codziennie o godzinie 6 wieczorem.

Redakcya i Administracya Kraków, Dunajewskiego 5.
Telefon Redakcyi Nr. 396.
Telefon Administracyi Nr. 2314.
Konto czekowe Nr. 34.095.
Fach pocztowy na listy Nr. 166.
Adres telegr.: Naprzód Kraków.

Dział inseratowy: ul. Gołębia L. 2. I. p. (Róg ul. Brackiej)
Telefonu Nr. 1354.
Konto czekowe 910.
Ceny ogłoszeń: Za miejsce wiersza petitem 24 h. Za miejsce wiersza petitem w nadesłanem 60 h.

Komunikat austryacki.

Urzędowo donoszą 1 września: **Wiedeń, 1 września.**

Wschodni teren wojenny: Front przeciw Rumunii: Koło Orsowy i Herkuloefürdö odparto także wczoraj nieprzyjaciela. Nagy-Szeben i Sepsi Szt-György zostały stosownie do ogólnego położenia już przedwczoraj opróżnione.

Front wojsk generała kawaleryi arcyksięcia Karola: Na Bukowinie i w Galicyi wschodniej przeszli Rosyanie znowu do ataku. W Karpatach i koło Stanisławowa zostali wszędzie odrzuceni. Na północ od Dniestru, w kącie ujścia Złotej Lipy, zaatakował nieprzyjaciel na 24 kilometrów szerokim froncie. Na północ od Mariampola i koło Zawałowa rozbiły się wszystkie szturmy.

Koło Horożanki została nasza linia poza tę miejscowość zawróconą; koło Zborowa Rosyanie po osiągnięciu przez silny atak ograniczonego miejscowego sukcesu, zostali kontratakiem zatrzymani.

Front armii generała polnego marszałka księcia Leopolda bawarskiego: Armia generałpułkownika Böhm-Ermolly'ego przeszkodziła koło Perepilnik rosyjskiemu atakowi. U armii generałpułkownika Tersztyansky'ego wtargnął nieprzyjaciel w poszczególnych miejscach do naszych linii. Kontratak niemieckich wojsk wyrzucił go z powrotem, przyczem nieprzyjaciel stracił w jeńcach dwu oficerów i 407 żołnierzy. Na południowy zachód od Kaszówki spełzł na niczem atak nieprzyjaciela.

Włoski teren wojenny: Na Pobrzeżu ostrzeliwała włoska artylerya chwilami żywo kilka odcinków naszego frontu między Monte Santo a morzem. Na południe od Salcano i na zachód od Lokvicy ruszyła nieprzyjacielska piechota do ataku. Nasz ogień wyparł wszędzie nieprzyjaciela rychło z powrotem w tył.

Południowo-wschodni teren wojenny: Nie była żadnych szczególniejszych wydarzeń.

Zastępca szefa sztabu generalnego *von Hoefer*, marszałek polny porucznik.

Czy Dania pozostanie neutralną?

Berlin, 1 września.

„Voss. Ztg" donosi: „Stockholms Dagblad" pisze, że z powodu afery kolonialnej koniecznem jest rozwiązania parlamentu duńskiego i rozpisanie wyborów. Rząd jest atakowany za swą „przyjazną Niemcom" neutralność. Ze strony socyalistów i radykałów podnoszą się głosy, że zmiana ministeryum będzie równoznaczną z **porzuceniem dotychczasowej polityki neutralności.** W walce wyborczej sprawa neutralności będzie odgrywała ważną rolę. Według wszelkiego prawdopodobieństwa, Dania stanie za kilka tygodni wobec skomplikowanej sytuacyi wyborczej.

Grecya przed decyzyą.

Berlin, 1 września.

W „Berliner Tageblatt" pisze major Moraht: Nie można jeszcze przewidzieć dzisiaj, czy intrygi Venizelosa zdołają Grecyę pchnąć w objęcia koalicyi, ale **uczynimy rozsądnie, jeżeli będziemy liczyli się z tą możliwością,** gdyż wpływy króla greckiego coraz bardziej maleją.

Czwórporozumienie chce ogłosić swoje warunki pokojowe.

Hamburg, 1 września.

„Hamburger Fremdenblatt" donosi: Londyński „Evening Standart" podaje następującą wiadomość: Sprzymierzeni po obecnem wystąpieniu Rumunii zamierzają przedłożyć światu i swoim przeciwnikom swoje warunki pokojowe.

Istnieje możliwość, że czas trwania wojny skróci się.

Konflikt angielsko-szwedzki.

Düsseldorf, 1 września.

„Düsseldorfer General-Anzeiger" donosi z Bazylei: Od 15 sierpnia opuściło, według „Daily News" hrabstwo londyńskie przeszło 1500 Szwedów.

Wojna z Rumunią.

Zerwanie stosunków dyplomatycznych między Bułgaryą a Rumunią.

Biuro Wolffa donosi: Bułgarskie poselstwo w Berlinie otrzymało z Sofii wiadomość, że poseł rumuński 30 sierpnia wieczór zażądał swoich paszportów, że więc ze strony rumuńskiej **stosunki dyplomatyczne między Bułgaryą a Rumunią są przerwane** od 30 sierpnia wieczora godz. wpół do 7.

Walki na froncie rumuńskim.

Korespondent „Morgenztg." donosi z wojennej kwatery prasowej pod datą 31 sierpnia: Sytuacya na granicy rumuńskiej zmieniła się wczoraj bardzo mało. Główne walki podobnie jak w pierwszych dniach toczyły się na południu i na północy, podczas gdy w centrum kontynuowano dalej planowy odwrót ku przygotowanym pozycyom. Większe oddziały Rumunów nie mogą bardzo szybko posuwać się. Na północ od Orsowy usiłują Rumuni zdobyć szczyt gór Domogled wznoszący się na wschodnim brzegu Cerny. — Wiele silnych ataków spełzło na niczem. Walki tamtejsze mają wybitny charakter walk górskich. Dolina Cerny, w której jeszcze dzisiaj są ruiny wskazujące, iż prowadziła tam niegdyś stara droga rzymska od Dunaju do Dacii, wciśnięta jest między strome skały. Na południe od obszaru Gyergyer wojska austro-węgierskie cofnęły się na zachodnie zbocze gór Czik.

Austryacka linia obronna.

Adelt telegrafuje do „Berl. Tagebl.": Rozpoczęcie wojny przez Rumunię nie moze pozostać bez wpływu na prowadzenie wojny i na kierownicze komendy wojskowe państw środkowych. Jak mianowanie Hindenburga szefem niemieckiego sztabu generalnego gwarantuje zupełne ujednostajnienie operacyi na froncie wschodnim i zachodnim, tak nastąpi również uregulowanie komendy nad wojskami na froncie rumuńskim wedle nakreślonego planu przez jednolite i fachowe kierownictwo. Ten plan przewidywał już naprzód systematyczne wycofanie wojsk siedmiogrodzkich z granic, co też się stało w zupełnym porządku, mimo nacisku Rumunów. W wschodnich Karpatach obsadzili obrońcy w związku z bukowińską grupą niemiecką i austro-węgierską grzbiety i przełęcze gór Gyergy. Rumuńska armia mołdawska ruszyła wzdłuż kolei Piatra i Palanka przez przełęcze Gyimes i Tölgyes i znajduje się w zaciętej walce z lewem skrzydłem armii siedmiogrodzkiej. Dalej na południe między Maroszem a Alutą rozpoczyna się teren ewakuowany z miasteczkiem Kezdi Vasarhely. Aluta i jej dopływy stanowią tu szeroką dolinę, za którą góry szeklerskie tworzą krótszą i prostszą linię obronną, niż wołoskie Karpaty.

Utrata Brassa, należącego do najpiękniej położonych miast w Europie, jest bolesną, nie jest jednak ostateczną. Mieszkańcy byli od roku przygotowani na to; wywieziono już dawno wszystkie rzeczy wartościowe. Natomiast nie opuszczono Hermanstadu i przełęczy nad Alutą (Czerwonej Wieży). Najbliżej na zachód położona przełęcz, prowadząca drogą z Wołoszczyzny do doliny Marosz (Wulkan), wpadła w ręce Rumunów, którzy zajęli węgierską gminę Petroszeny. Natomiast do doliny Czerny, między Żelazną Bramą a zdrojowiskiem Herkules, nie wtargnął nieprzyjaciel.

Ultimatum do Bułgaryi?

„Daily Telegraf" donosi, iż Rumunia wystosuje do Bułgaryi ultimatum, w którem zażąda **opróżnienia Serbii** i przywrócenia terytoryalnego „status quo" według układu bukareszteńskiego. Dzienniki wiedeńskie piszą, iż w wielu miejscach pogranicznych przyszło do walk między rumuńskimi a bułgarskimi wojskami.

Z Bułgaryi.

Jak donoszą dzienniki sofijskie, zamiary rządu bułgarskiego trzymane są w najściślejszej tajemnicy. Rumuński ambasador Denussi nie mógł dotychczas rozmawiać z prezydentem ministrów Radosławowem. Tylko agent dyplomatyczny Raszkasu miał 29 sierpnia rozmowę z sekretarzem ministerstwa spraw wewnętrznych. Po przybyciu do Sofii Radosławowa odbyły się dwa posiedzenia rady ministeryalnej, jedno rano, drugie po południu.

Głos bułgarski.

Organ ministerstwa wojny „Vojennik Zwestia" pisze: W nowej fazie wojny armia bułgarska będzie miała do odegrania wielką rolę. Do tego powołaną jest ona przez geograficzne położenie Bułgaryi i okazała się godną roli w wielkiej epopei, którą podczas trzech wojen krwią swą wypisała. Dziś dzierży armia nasza jeszcze silniej żelazny młot, którym **zmiażdży każdego przeciwnika, któryby zechciał wejść do kraju.** Ten młot z jeszcze większą wściekłością runie na wielogłową nieprzyjacielską hydrę sposobem niemieckim a z bułgarskim impetem..

Rumunia nie atakuje Bułgaryi.

Rumuński poseł w Paryżu, Lahovary, oświadczył wobec redaktora „Tempsa", że Rumunia poczyniła wszystkie zarządzenia, aby jej Bułgarya nie zaskoczyła. Atoli Rumunia nie ma powodu do atakowania Bułgaryi, jeżeli Bułgarya nie zmusi jej do tego.

Król rumuński naczelnym wodzem.

„Petit Journal" donosi z Bukaresztu: Król rumuński objął naczelną komendę nad armią i wyjechał na front bojowy.

Król w Brasso.

Jak donosi „Neue Pester Journal", król rumuński Ferdynand przybył już do zajętego Kronsztadtu (Brasso).

Rosyjskie wojska w Rumunii.

„Agence des Balkans" donosi z Bukaresztu: Wojska rosyjskie armii **generała Iwanowa** już w niedzielę wieczór przeprawiły się przez Dunaj na mostach pontonowych. Wojskom rosyjskim towarzyszyły trzy dywizye wojsk **serbskich,** złożone z serbskich uchodźców z Rumunii i z ochotników z Ameryki. Wojska te specyalnymi pociągami będą transportowane przez Rumunię do Bułgaryi.

Według wiadomości z Petersburga, rosyjski admirał Wiesiołkin przybył do Bukaresztu w towarzystwie wielu rosyjskich oficerów sztabu generalnego.

Przyrzeczenia koalicyi.

Jak donoszą dzienniki kopenhaskie, Rumunia otrzymała od czwórporozumienia następujące przyrzeczenia w razie udziału w wojnie światowej: **Odstąpienie części Besarabii** w okolicy na południe od Dniestru i na zachód od Kogolnicka. Granica ma przechodzić tuż koło Kiszyniewa. **Odstąpienie Bukowiny, Banatu i Transsylwanii. i małych wysp,** znajdujących się przed Dardanelami.

Rumunia otrzyma prawo utrzymywania na jednej z tych wysp stacyi węglowej dla swojej floty. Dalej przyrzeczono Rumunii **podział Bułgaryi;** z tego podziału ma otrzymać Rumunia również znaczne przestrzenie terytoryalne.

Rosya zobowiązała się dać Rumunii do rozporządzenia **większą ilość wojsk,** któreby wzięły udział w ataku na Bułgaryę.

Czwórporozumienie zobowiązało się przejąć na siebie **finansowe wymagania** Rumunii w czasie wojny i to w daleko idącej mierze. Układ ten był w głównych zarysach ułożony już w czerwcu bieżącego roku.

Pierwsze potyczki.

Korespondent „Az Est“ donosi z Brassa, iż jeszcze **przed wypowiedzeniem wojny,** a mianowicie w niedzielę wieczorem o godz. 8 i pół banda komitadżów, składająca się z rumuńskich strażników pogranicznych i skarbowych napadła na węgierskich urzędników i żandarmów, zasypując ich gradem kul. Zrabowano następnie węgierski dworzec kolejowy w Predcal. Straż pograniczna węgierska zaczęła ostrzeliwać Rumunów, i tak rozpoczęły się pierwsze walki. Ludność cywilna uciekała pociągami, ostrzeliwanemi już przez działa rumuńskie.

Czyja „zasługa“?

Jak donosi „Stampa“, przejście Rumunii na stronę czwórporozumienia jest faktycznie zasługą **Sonnina,** który pośredniczył przy układach Rumunii i Rosyi. Bez Sonnina i dyplomacyi włoskiej Rumunia nie wystąpiłaby przeciw Austro-Węgrom.

Paryskie pisma „zasługę“ przypisują **Delcassemu.**

Ofenzywa rosyjska.

Armia generała Leszyckiego.

Rosyjska armia generała Leszyckiego, operująca między Prutem a Dniestrem, składa się z trzech zamazurskich dywizyj oraz z pułków, rekrutujących się z całej Rosyi. Wiek żołnierzy dochodzi między 19 a 37 rokiem życia a w pospolitem ruszeniu sięga 43 roku życia.

Sposób atakowania Rosyan jest następujący: Dwa bataliony pułku atakują w pierwszej linii a dwa drugie w drugiej linii. Podczas ataku rosyjscy oficeroie idą na czele, dlatego też straty oficerów rosyjskich są w ostatnim czasie ogromne.

Rosyjska piechota atakuje bardzo dzielnie i mimo wielkich strat nie traci odwagi.

Zdawało się, iż kompanie, które w jednym dniu walki traciły po 200 aż do 180 ludzi, łączone były w nowe formacye i następnego dnia równie dzielnie walczyły, jak poprzedniego.

Artylerya rosyjska jest bardzo liczna i dobra; posiada ona wiele bateryi ciężkiego kalibru. Amunicyi artyleryjskiej mają Rosyanie bardzo wielkie zapasy.

W odcinku między Prutem a Dniestrem używaną jest przedewszystkiem amunicya artyleryjska, sporządzona we własnym kraju a tylko miejscami używane są także pociski japońskie., odznaczające się nadzwyczajną długością i ogromną siłą wybuchową.

Wyekwipowanie i zaprowiantowanie Rosyan jest dobre i pochodzi ze wszystkich krajów: materya z Anglii, obuwie z Japonii. Rosyjska kawalerya była tylko raz używana do ataku, przyczem wiele kaukazkich szwadronów zostało zupełnie zniszczonych. Działalność lotników jest obecnie bardzo mała. Rosyanie używają swych aparatów po większej części dwupłatowców Farmana prawie wyłącznie dla celów wywiadowczych. Lotnicy rzucają bomby bardzo rzadko i biorą udział w walce powietrznej tylko zmuszeni do niej.

Generał Pau w Moskwie.

Pisma kopenhaskie donoszą, że generał francuski Pau przybył do Moskwy, skąd uda się na zwiedzenie poszczególnych frontów i będzie przyjęty na specyalnej audyencyi przez cara. W Piotrogrodzie obiegają pogłoski, że generał będzie musiał wskutek nadwyrężonego zdrowia udać się w drogę powrotną do Francyi.

Nadzieje prasy francuskiej w generale Ruzskim.

Prasa francuska pokłada wielkie nadzieje w nowozamianowanym dowódzcy, generale Ruzskim. „Petit Parisien“ sądzi, że z chwilą, gdy dowództwo północnego frontu powierzono generałowi Ruzskiemu, wzrasta nadzieja, że ofenzywa na tym froncie rozpocznie się w najbliższym czasie. Pismo to przypomina, że Ruzskij odznaczył soę zajęciem Lwowa i sądzi, że i w roku bieżącym uda mu się przysporzyć ślawy armii rosyjskiej. „Petit Journal“ pisze: Rosyanie i sprzymierzeńcy godzą się i aprobują w zupełności mianowanie Ruzskiego głównym dowódcą północnego frontu. O energii jego mówiono już wiele i z wielkiem uznaniem. Hindenburg będzie miał w przyszłości przeciwko sobie uporczywego przeciwnika, który pod względem strategii i kierownictwa w niczem mu nieustępuje. Rosya i sprzymierzeńcy jej mogą spokojnie wyczekiwać chwili, kiedy się obaj najdzielniejsi przeciwnicy, Hindenburg i Ruzskij ,zmierzą z sobą. „Journal“ utrzymuje, że ofenzywy rosyjskiej na froncie północnym nie należy oczekiwać z jednego dnia na drugi. W każdym razie jest mianowanie Ruzskiego bardzo znamiennem chociażby dlatego, że nastąpiło w chwili, gdy Hindenburgowi powierzono dowództwo na całym froncie.

Poseł socyalistyczny dr David o wojnie i pokoju.

Na zgromadzeniu socyalistycznem w Berlinie poseł dr David wygłosił odczyt pod tytułem „Wojna i pokój“. W odczycie tym powiedział między innymi:

„Tęsknotą za pokojem jest ogólną, lecz mimo tego pokojowe mowy naszego kanclerza spotkały się z szorstką odmową. Niestety także przywódcy partyjni we Francyi i w Anglii uznali cele swych rządów polegające na zniszczeniu Niemiec za swoje. Nie chcą oni nawet z nami niemieckimi towarzyszami porozumieć się w kwestyi pokoju.

Nie porzucili oni jeszcze urojenia, że wojnę spowodowały Niemcy. Tem potrzebniejszą więc jest rzeczą unicestwić już raz legendę o napadzie Niemców na Francyę.

Jaurès jeszcze na dzień przed śmiercią czynił starania u ministrów francuskich, aby skłonić ich do utrzymania pokoju. Zginął on następnie w przeświadczeniu ciężkiej współwiny, jaką ponosi rząd francuski w wojnie światowej. Wiedział on o mobilizacyi w Rosyi, jednak przez wiele dni pozostawiał własny naród w niepewności. Fakt, iż morderca Jaurèsa dotychczas nie został pociągnięty do odpowiedzialności tłumaczy się tem, iż wielu wysoko postawionych ludzi obawia się rewelacyj politycznych, jakie spodziewane są w tym procesie.

Kronika wojenna.

Piąta pożyczka wojenna w Niemczech. Od 4 września do 5 października b. r. będzie wyłożona do subskrypcyi piąta wewnętrzna pożyczka wojenna w formie 5-procentowej pożyczki państwowej, niewypowiadalnej do 1924 roku po kursie 98, 4 i pół procentowych bonów państwowych skarbowych po 95.

Odwet. „Nordd. Allg. Ztg.“ donosi, że wobec okrutnego traktowania oficerów i żołnierzy marynarki niemieckiej w Rosyi, Niemcy muszą chwycić się r e p r e s a l i i, które będą wobec marynarzy rosyjskich tak długo stosowane, dopóki nie nastąpi zmiana w traktowaniu marynarzy niemieckich w Rosyi.

Zajęci Chimary przez Włochów. Telegram z Aten, zawarty w nadeszłym „Timesie“ donosi, że eskadra włoska wraz z okrętami transportowymi przybyła do Chimary, na południe od Walony, w celu obsadzenia tej miejscowości.

Panslawiści rosyjscy żądają anektowania Bułgaryi. Jak donosi „Korr. Rundschau“, panslawiści na posiedzeniu w Petersburgu uchwalili postawić króla i rząd bułgarski **przed sąd (!)** ustanowić komisarzy dla zarządu Bułgaryi, nałożyć kontrybucyę wojenną i odstąpić znaczne przestrzenie ziemi bułgarskiej Serbii i Rumunii. Dopiero wtedy można zawrzeć pokój z Bułgaryą.

Dlaczego zbroją się Stany Zjednoczone? Telegram iskrowy przedstawiciela biura Wolffa donosi: Przy omawianiu nowej ustawy marynarkowej, przewidującej 488 milionów dolarów dla budowy 16 wielkich statków bojowych, powiedział Globe: Położenie światowe jest tego rodzaju, a wynik wojny jest tak **niepewny,** że kraj nie może zaniedbać powiększenia swej siły morskiej w interesie swego bezpieczeństwa. Chwilowo jesteśmy zabezpieczeni przez marynarkę państw koalicyi, lecz gdyby flota angielska została zniszczona, jakaż byłaby wtenczas polityka państw centralnych na podstawie teoryi ich o miejscach na słońcu? **Gdyby Tirpitz panował na morzu,** ile dni miałaby znaczenie dotkryna Monroego (Ameryka dla Amerykan?) Z drugiej strony nic posiadamy gwarancyi, że Anglia gdyby z wojny wyszła jako władzcyni absolutna siedmiu mórz, używać będzie swej potęgi bezinteresownie i rozumnie.

Połączenie kolei szwedzko-rosyjskich. Według „Berlingske Tidende“ układ szwedzko-rosyjski z dnia 15 lipca o połączeniu sieci kolejowych szwedzkich i rosyjskich mostem przez rzekę Tornea, został ratyfikowany.

KRONIKA.

Złożenie mandatu poselskiego.

Tow. Ignacy D a s z y ń s k i złożył mandat poselski do Rady państwa z miejskiego okręgu krakowskiego „Wesoła“.

Niemożliwość ponoszenia odpowiedzialności za politykę Koła polskiego, skłoniła posła krakowskiego do złożenia mandatu.

Tow. Daszyński był przez lat dziewiętnaście posłem do parlamentu austryackiego. W trzech kadencyach parlamentarnych posłował z okręgu wiejskiego krakowskiego i z Krakowa; od roku 1907 do 1911 był posłem chłopów i robotników polskich na Śląsku.

Cukru znowu niema w mieście, gdyż niewielkie zapasy, jakie kupcy przed paru dniami otrzymali, zostały wkrótce wykupione przez publiczność.

Sprzedaż drobiu i ziemniaków. Miejskie biuro aprowizacyjne sprowadziło świeży transport drobiu z Królestwa Polskiego, który sprzedaje począwszy od dnia dzisiejszego w kramie przy placu Jabłonowskich po następujących cenach: gęsi po 10—11 kor., kaczki po 4—5 kor., koguty po 2 kor. 50 hal. do 3 kor.

Również poczyniło miejskie biuro aprowizacyjne znaczniejsze zakupy ziemniaków w Galicyi i sprzedaje je we wszystkich sklepach miejskich oraz na kramach w Rynku głównym, placu Słowiańskim i placu Wolnicy.

Targ dzisiejszy, mimo niepewnej aury, należał do lepszych, dowóz ziemniaków, jarzyn, owoców i drobiu był na ogół dość znaczny. Ceny ziemniaków spadły na 1 kor. 20 hal. za miarkę i 20 hal. za kilogram. Ser podrożał, płacono bowiem 1 kor. 80 hal. za kilogram, natomiast ceny jarzyn i owoców nieco się obniżyły. Do spadku cen ziemniaków przyczyniła się sprzedaż miejskich zapasów. Natomiast nie było na targu jaj, masła i mleka.

Zbiórka. W dniu 3 b. m. urządza Liga kobiet zbiórkę kwiatową na ulicach miasta. Uproszone panie objęły stoliki w tych samych miejscach, co poprzednio. Zbiórka jest przeznaczona na cele funduszu dla inwalidów legionistów i inwalidów Polaków z armii austryackiej.

Mały Polak. W „Gazecie Polskiej“, wychodzącej w Moskwie, znajdujemy w n-merze z 11 sierpnia następujący wierszyk p. Eszeta:

Kto ty jesteś?
Polak mały.
Czem się trudnisz?
Brałem wały.
A któż tobie
Sprawiał lanie?
Pst!... drażliwe
To pytanie!...
Kto w Warszawie
Rządził wami?
Zandarm Mejer,
Z kolegami.
Rzecz jest ważna,
Mów bez kpiny — —
Kto was kształcił?
Apuchtiny.
Kto się w myśl twą
Silnie wraża?
Kogoś bał się?
Komisarza!
Czy chcesz wrócić
W kraj daleki?
Owszem; ale...
B e z o p i e k i!!!...

Zarządzenia w sprawie zboża z powodu wybuchu wojny rumuńskiej. „Arbeiter Ztg.“ pisze, iż żniwa tegoroczne były pomyślne i dowóz z Rumunii nie byłby koniecznym. Należy jednak przeprowadzić w sprawie zboża trzy zarządzenia: 1. Natychmiastowe zebranie zapasów także i na terenach wojennych. 2. Zakaz mielenia jęczmienia z wyjątkiem jęczmienia potrzebnego do kawy. 3. Jak najprędze załatwienie kwestyi ziemniaczanej.

Co do ziemniaków, to najlepiejby było, aby poszczególne rodziny składały ziemniaki w suchych domowych piwnicach, przechowywanie ich bowiem masowe powoduje gnicie.

Rumunia współczesna.

Zdrowotność. — Oświata. — Drogi i komunikacye.

Stosunki zdrowotne w Rumunii, chociaż zmieniły się nico na lepsze w ostatnich 30 latach to jednak jeszcze ciągle znajdują się w opłakanym stanie. Pod względem śmiertelności stoi Rumunia wraz z Rosyą i Bułgaryą na najwyższem miejscu wśród wszystkich krajów Europy. Śmiertelność zaś niemowląt wynosi w Rumunii 20 na 1000 (w krajach skandynawskich 10 na 1000). Z pośród chorób najwięcej ofiar zabierają **suchoty**. Bukareszt, jak wykazuje statystyka, ma największą cyfrę wypadków na suchoty ze wszystkich wielkich miast europejskich. Oprócz tego grasują w kraju syfilis, pellagra i ciężkie choroby żołądkowe. W obszarze ujścia Dunaju zdarzają się także odosobnione wypadki cholery. Rozpowszechnione są także najrozmaitsze i choroby umysłowe, które szczególnie są bardzo częste wśród chłopów. Pellagra i choroby żołądkowe spowodowane są niedostatecznem odżywianiem ludności a szczególnie nadmiernem spożywaniem kukurudzy. Mimo energicznej walki z temi chorobami zapomocą zarządzeń sanitarnych i uświadamiania ludu, stosunki pod tym względem niewiele się polepszyły, ponieważ odżywianie ludności, szczególnie chłopskiej, jest z roku na rok gorsze i szczuplejsze. I tak konsumcya kukurudzy wynosiła w roku 1876 jeszcze 230 klg na głowę a w roku 1903 już tylko 146 klg. na głowę. Cały szereg środków spożywczych, w jakie kraj obfituje, jest coraz więcej wywożonych a ludność włościańska szczególnie, musi się żywić prawie wyłącznie kukurudzą, powodującą najrozmaitsze choroby żołądkowe.

Niedostateczne odżywianie ludności spowodowane jest również zwyczajem długich postów, przepisanych przez kościół prawosławny. Dni postne zajmują prawie trzecią część roku. Również nadzwyczaj prymitywna budowa domów włościańskich przyczynia się do złego stanu zdrowotności w Rumunii.

Domy te nizkie, z podłogą z ubitej gliny, kurne służą częstokroć za mieszkanie tak bydłu jak i ludziom.

Mimo starań rządu okropne te stosunki mieszkaniowe trwają w dalszym ciągu. W Rumunii jak w kraju słonecznym jest bardzo wielu ślepych, którymi zajęła się bardzo gorliwie zmarła niedawno królowa Elżbieta (Carmen Sylwa), stwarzając wiele zakładów dla ociemniałych.

Oświata w Rumunii stała pierwotnie bardzo **nisko**. W domach zamożniejszych udzielali prywatnych lekcyi Grecy lub Francuzi, nieliczne zaś zakłady naukowe troszczyły się o wykształcenie również klas bogatszych.

Charakterystycznem jest w czasach inwazyi rosyjskich, bojarzy rumuńscy z nienawiści do Rosyan wysyłali swych synów tylko do Wiednia lub Paryża.

Gdy nastąpiła zupełna reorganizacya szkolnictwa, wprowadzono zasadę bezpłatnego nauczania i wyeliminowano szkoły z pod wpływu duchowieństwa. Szkolnictwo ludowe zreorganizowane zostało w r. 1892 pod kierownictwem ministra oświaty Take Jonescu, który postawił je na europejskiej stopie.

Od czasu ustaw szkolnych z r. 1893 i 1907 nauka szkolna jest obowiązkowa dla wszystkich dzieci. Rząd od r. 1900 rozwinął tak intenzywną działalność w celu stworzenia fachowych szkół przemysłowych, iż Rumunia dzisiaj może rywalizować pod tym względem z najwięcej cywilizowanemi państwami Europy.

Bardzo dobrze są również postawione szkoły wojskowe i Rumunia posiada dzisiaj cały szereg znanych teoretyków wojskowych. Wyższe zakłady naukowe znajdują się w Bukareszcie i w Jassach. Uniwersytet w Bukareszcie należy do największych i najlepszych — najmniej w medycynie — uniwersytetów na Bałkanie.

Obok uniwersytetu w Bukareszcie znajduje się Akademia Umiejętności. Szkoły ludowe są jeszcze dziś w Rumunii środkiem do propagandy narodowej a uniwersytety jak we wszystkich krajach romańskich i Austryi są areną ożywionego życia politycznego.

Drogi i koleje w Rumunii powstały dopiero w drugiej połowie zeszłego stulecia. W r. 1866 nie posiadała Rumunia jeszcze prawie żadnych **dróg**, w r. zaś 1913 miała Rumunia 3075 kilometrów doskonałych, przez państwo założonych i utrzymywanych dróg krajowych, 4136 kilometrów dróg powiatowych, 12.447 kilometrów dróg drugorzędnych i 7338 dróg gminnych.

W roku 1866 nie posiadała również Rumunia zupełnie **koli żelaznych.** Pierwszą linię kolejową Bukareszt-Giurgiu (70 klm. długości) otwarto w roku 1869. W roku 1872 otworzono linię kolejową Bukareszt-Ickany, łączącą stolicę Rumunii z Czerniowcami, Lwowem, Wiedniem i Berlinem. Rząd rumuński upaństwowił wszystkie koleje, nie licząc kilku drugorzędnych. Wykupił on również linie Constanza-Czernowoda, znajdujące się w zabranej w roku 1913 Bułgarom Dobrudży. Równocześnie przemieniono Constanzę w nowoczesny port morski, wkładając w jego urządzenie 70 milionów lei. Urządzenie portu w Gałaczu kosztowało tylko 30 milionów. Ludność Constanzy podniosła się dzisiaj do 30 tysięcy.

Obrót towarów porcie wzrósł z 72.000 tonn w roku 1879 na 1.300.000 tonn w roku 1911—1912. Cała młoda marynarka handlowa rumuńska ma oparcie w Constanzy, jak i również marynarka wojenna, dla której zbudowany jest tam specyalny port wojenny.

Rumunia posiada doskonałą, naturalną drogę komunikacyjną [illegible] Droga ta jednak posiada trzy przesz[illegible]ikie kry lodowe w zimie i skały, zn[illegible]ące się w korycie rzeki (słynne Żelazne Wrota) i w końcu zabagnienie wszystkich trzech ramion Dunaju, na jakie dzieli się rzeka przy ujściu. Sprawą żeglugi na Dunaju zajęły się mocarstwa europejskie, stwarzając w kongresie paryskim w roku 1856 komsyę międzynarodową dla żeglugi Dunaju. Komisya ta pogłębiła łożysko rzeki i stworzyła cały szereg ulepszeń dla żeglugi. Technicznym kierownikiem robót tych był od roku 1856 do 1907 inżynier sir **Charles Hartley.**

Dunaj jest już dzisiaj tak uregulowany, iż do Braiły mogą dojeżdżać okręty, mające 4000 t., do Turn Severynu okręty, mające 600 tonn a do Regensburga barki, mające również 600 tonn. Rumunia posiada obecnie na Dunaju 133 parowce, mające razem 41.000 tonn i 624 żaglowców, mających 200.000 tonn.

Poczta, telegrafy i telefony przedstawiają się w Rumunii następująco: poczta miała w roku 1913 3087 biur, telegraf 3143 stacyi nadawczych, a telefon 22.291 stacyi rozmówczych.

W Rumunii obowiązuje **stary styl**, naogół jednak datuje się podwójnie.

Jak zapłacić koszta wojny?

Kwestya, jak zapłacić koszta wojny, budzi coraz większe zainteresowanie. Minął już czas, gdy można było oddawać się złudzeniom, że „inni“ zapłacą koszta wojny. Wzrosły on bowiem do tak olbrzymich sum, iż żadna z koalicyi prowadzących wojnę światową, nie będzie mogła **sama** je ponieść.

Rzut oka na olbrzymie sumy, o jakie chodzi, odrazu wskazuje, iż nie można ich będzie uzyskać tylko z pewnych rodzajów źródeł dochodowych. Trzeba będzie wprowadzić **monopole** fiskalne najrozmaitszego rodzaju. Lecz ceny, jakie będą nakładać przedsiębiorstwa monopolowe, nie mogą być zbyt wysokie. Dalsze bowiem podwyższenia i tak już wygórowanych wskutek wojny cen na produkta monopolowe spowodowałyby jeszcze większą drożyznę i wpłynęłyby ujemnie na zdolność konkurencyjną przemysłu wywozowego na targu światowym. Niema zaś mowy, aby powojenne ceny szybko wróciły do dawnych norm. Skądże więc należy brać pieniądze? Kwestyą tą zajęli się obecnie w Anglii umiarkowani socyaliści, t. zw. Fabianie i jeden z ich przywódców znakomity ekonomista, **Sidney Webb** ogłosił w tej sprawie w tygodniku „The New Statesman“ artykuł pod tytułem „Jak powinny być zapłacone koszta wojny?“ Według Webba wysokie podatki będą po wojnie konieczne, lecz głównem źródłem wybierania pieniędzy przez państwo będzie **podatek dochodowy.** Podatek ten jednak będzie ogromnie podwyższony. Webb projektuje mianowicie np. następującą wysokość podatku dochodowego: Jeżeli ktoś będzie miał 40.000 koron z działalności przemysłowej, to będzie płacić 12.600 koron, a jeżeli ktoś będzie miał dochodu 2,000.000 koron, to będzie opłacał podatku 1,6000.000 kor. I to nietylko raz lub dwa razy, lecz przez wiele lat.

Lecz Webb nie poprzestaje na tem. Chodzi bowiem nietylko o pokrycie bieżącego zapotrzebowania państwa (i procentów), lecz także o **amortyzacyę długów państwowych.** Najmniej trzecia część długów musi być zapłacona w przeciągu dziesięciolecia, które nastąpi po wojnie. Pieniądze na zapłacenie tych długów powinny być uzyskane drogą specyalnego **podatku majątkowego** od wartości kapitału wszelkiej własności. Webb projektuje dla tego podatku miarę **10 od 100**, która będzie płaconą albo w 10 ratach rocznych albo też w krótszym terminie z odpowiednią wypłatą odsetek.

W sprawie przyszłego opodatkowania bogatszych warstw społeczeństwa rozpoczęto już obecnie w Anglii akcyę. Do ministra Asquitha przybyła deputacya członków parlamentarnego komitetu związków zawodowych, żądając większego opodatkowania bogatych.

W odpowiedzi na to żądanie minister według „Daily Chronicle“ odrzekł:

„Według prowizorycznego budżetu z dnia 4-go kwietnia niedobór roczny w dochodach państwowych obliczony jest na 26 miliardów marek. — Jeśli koszta wojenne, jak to projektuje wniosek komitetu związków zawodowych, mają być pokryte bez podwyższenia długów państwowych, to cała ta suma może być uzyskaną zapomocą nałożenia podatków. Wymagałoby to **potrójnego podwyższenia podatków** i tak już wysokich. Jak dalece już podczas wojny opodatkowano bogatych, wskazuje następujące zestawienie, podane w markach:

dochód roczny	podatek dochod. przed wojną	obecny podatek dochodowy
10.000	260	1.020
20.000	760	2.780
100.000	5.840	30.040
2,000.000	294.160	942.580

Jest to ogromna podwyżka w porównaniu z opodatkowaniem podwyższonem.

Jeśli ktoś, posiadający 2,000.000 marek dochodu, płaci oprócz tego podatek od zysków wojennych, to ogólne jego wydatki wzrastają do 1,220.000 marek.

Żaden inny kraj nie wydobył z klas posiadających takich sum, jakie Anglia od początku wojny wydobyła. Nie wie jednak on (minister), czy proces ten ma się już ku końcowi.

Nowe podatki.

C. k. Biuro koresp. ogłasza: Urzędowo podaje się do wiadomości, że w najbliższych dniach wydane będą zarządzenia w sprawie nowych podatków.

Dodatek do podatków będzie **ogólny** i tylko niektóre gatunki podatkowe, ze specyalnych powodów polityki gospodarczej, zwłaszcza **podatek domowo-czynszowy, będą wolne od dodatków.**

Co się tyczy wysokości dodatków, to zastosowana będzie zasada, że gospodarczo silniejsi mają więcej płacić, niż gospodarczo słabsi. — Z tego powodu **dochód do pewnej wysokości będzie wogóle wolny od dodatku**, a podatek sam będzie progresywnym. Także przy specyalnym podatku zarobkowym przewidziana jest p r o g r e s y a. Również ogólny podatek zarobkowy będzie s t o p n i o w a n y m; natomiast przy podatku gruntowym, rentowym i przy opłatach od tantyem ze względów podatkowo-technicznych ustalona będzie jednolita stopa procentowa.

Przy stemplach i należytościach bezpośrednich już w r. 1915 nastąpiło nowe uregulowanie należytości spadkowych, darowiźnianych, sądowych i ubezpieczeniowych. Obecnie nastąpi podwyżka także przy innych jeszcze należytościach, a więc przyjdzie do ogólnej podwyżki, która jednakże gospodarczo słabszych zbytnio nie obciąży. Zarówno obecne **skale stemplowe**, jak i **należytości procentowe** i stałe należytości mają być podwyższone. Podwyższone będą także skale przy stemplach rachunkowych i należytości od dokumentów frachtowych.

Nadto zaprowadzony będzie p o d a t e k o d t o t a l i z a t o r a, którym to projektem swego czasu zajmowała się Rada państwa.

Karty na tłuszcze od 15 września.

C. k. biuro korespondencyjne donosi: W „Dzienniku ustaw państwa“ ukaże się dzisiaj rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych, regulujące obrót tłuszczami surowymi, produktami tłuszczowymi i olejami jadalnymi. — Rozporządzenie to wchodzi w życie z dniem 15 września b. r.

Pobieranie tłuszczów surowych, produktów tłuszczowych i olejów jadalnych za zapłatę bezpośrednio przez konsumenta uiszczaną może dokonywać się **tylko na podstawie urzędowych kart** lub w formie innej kontroli, jaką k r a j o w a władza polityczna ustanowi.

Co się tyczy i l o ś c i na osobę i tydzień, to ilość nie jest z góry w rozporządzeniu oznaczona; oznaczać ją będzie za każdym razem minister spraw wewnętrznych. Ilość ustalana będzie na dłuższy okres czasu.

Dla dzieci aż do ukończonego pierwszego roku życia wogóle nie będzie dopuszczone zakupywanie tłuszczów; dla dzieci w wieku od 1 do 3 lat tylko w p o ł o w i e ilości za każdym razem wyznaczonej.

Karty na tłuszcze będą wystawiane **na przeciąg 4 tygodni**, lecz w ciągu jednego tygodnia można na kartę pobierać tylko tę ilość tłuszczów, która na ten czas przypada.

Rozporządzenie zajmuje się także spożytkowaniem tych ilości tłuszczów, które znajdują się w prywatnych gospodarstwach. Rozporządzenie konkretnie oznacza, komu można karty na tłuszcze wydawać odpowiednio do zapasów w prywatnych gospodarstwach się znajdujących.

Celem kontroli nad przedsiębiorstwami, wytwarzającemi tłuszcze surowe, produkty tłuszczowe i oleje jadalne, mają się zaprowadzać k s i ę g i, zawierające wszelkie pod tym względem ważne daty.

Władze na podstawie upełnomocnienia ministra

spraw wewnętrznych mogą w razie potrzeby od producentów oraz przedsiębiorców gospodarstw rolniczych zażądać zapasów i przydzielić je tam, gdzie daje się odczuć potrzeba tłuszczów.

Komunikat niemiecki.

Berlin, 1 września.

Urzędowo donoszą 31 sierpnia:

Zachodni teren wojenny: Z obu stron Armentieres rozwinął nieprzyjaciel żywą działalność. Jego oddziały wywiadowcze, podsuwające się w związku z silnymi atakami ogniowymi, zostały odrzucone.

Koło Reclincourt (na północ od Arras) patrol niemiecka wzięła w angielskim rowie jeńców.

Z obu stron Sommy czynność ogniowa utrzymuje się w wielkiej sile. Jak dodatkowo doniesiono, wczoraj rane na południe od Martinpuich utracono rów, wyskakujący ku nieprzyjacielskiej pozycyi.

W obszarze Mozy, pominąwszy małe walki na ręczne granaty koło Fleury, panował spokój.

Wschodni teren wojenny: Na zachód od Rygi, na przyczółku mostowym Dźwińska, w łuku Stochodu, na południowy-wschód od Kowla, na południowy-zachód od Łucka i w poszczególnych odcinkach armii Bothmera miały miejsce żywsze walki artyleryi.

W Karpatach przy zdobyciu pozycyi Kukuł wzięliśmy do niewoli 1 oficera i 199 żołnierzy. Nieprzyjacielskie kontrataki zostały tu odparte.

Podczas wykonywania ataków na wojskowe urządzenia Łucka i Torczyna, nasi lotnicy zestrzelili 3 nieprzyjacielskie aparaty, a dalszy usunięty został z walki dnia 29 b. m. pod Listopadami (nad Berezyną).

Na bałkańskim terenie wojny nie było żadnych wydarzeń o znaczeniu.

Pierwszy generalny kwatermistrz: *Ludendorff.*

Z miasta i z kraju.

Rozdział i sprzedaż cukru w Krakowie. W sprawie kontroli przydziału i poboru cukru odbyła się wczoraj w magistracie krakowskim konferencya przy udziale delegatów namiestnictwa, starostwa, magistratu oraz Izby handlowej. Uchwalono poczynić kroki u władz wyższych, aby przydział i rozdział cukru w mieście przez krakowskie biuro rozdzielcze poddano ścisłej urzędowej kontroli, jak również, aby Centrala cukrowa kontyngentu na miesiąc wrzesień wskutek niedostarczenia cukru w miesiącu sierpniu nie zmniejszyła.

Wypłata zaliczek ewakuacyjnych. We wszystkich miejskich biurach Wielkiego Krakowa wydano w przeciągu sierpnia b.r. tytułem zwrotu zaliczek ewakuacyjnych asygnat na sumę przeszło 800.000 kor. Obecnie ewidencyjne biuro legitymacyjne, urzędujące w magistracie na parterze (nr. 8), wchód od ulicy Poselskiej, wydawać będzie asygnaty tylko w wypadkach wyjazdu z Krakowa, z powodu przesiedlenia się, odejścia do wojska, odejścia ze służby, śmierci uprawnionego, zubożenia lub choroby. — Asygnaty wystawione w sierpniu, mogą być każdej chwili podjęte bez przeszkody. Reszta zaliczek będzie wypłaconą dopiero w dwa miesiące po ukończeniu wojny z procentem od 1 sierpnia b. r.

Poczta polowa. Rozporządzeniami ministerstwa handlu dopuszczony został ruch prywatnych pakietów tylko do następujących poczt polowych względnie etapowych, oznaczonych numeromi, a mianowicie: 8, 9, 11, 19, 19/II, 20, 32, 34, 37, 39, 48, 51, 52, 55, 64, 65, 69, 73, 76, 79, 88, 95, 98, 106, 111, 113, 125, 128, 133, 137, 138, 140, 142, 146, 148, 168, 176, 177, 178, 181, 185, 186, 188, 200, 203, 207, 215, 217—224, 226, 236—239, 242, 250, 252, 258, 267, 269, 173, 277, 278, 282, 298, 302, 307, 316, 323, 324, 335, 338, 345, 400, 510—514, 517, 600—605, 607, 608, 611—613, 615, 630.

Ruch próbek towarowych tylko do następujących poczt polowych, względnie etapowych oznaczonych numerami: 8, 11, 14—17, 19, 19/II, 20, 23—27, 29, 32—39, 44, 46, 48, 50—52, 54, 55, 61, 62, 64, 65, 69, 70, 73, 64, 76, 78—80, 85, 86, 88, 91, 92, 94—96, 98, 100, 102—106, 109—111, 113, 117, 117/II, 118, 125, 128, 133, 137, 138, 142, 145, 146, 148, 166, 167, 171, 175—179, 181—186, 188, 195, 195/II, 195/III, 200—204, 207—210, 212—215, 217—224, 226—228, 230, 231, 236—239, 242, 250, 252, 253, 255, 258, 259, 263, 266, 268, 269, 275—280, 282—284, 298, 302—304, 306, 307, 310—312, 316, 320—324, 331, 333, 339, 340, 350, 354—360, 444, 444/II, 444/III, 508, 510—512, 514—517, 600—605, 607—609, 611—615, 630.

Wszystkie inne, powyżej niewymienione poczty polowe względnie etapowe są dla prywatnego ruchu pakietowego i próbek towarowych do armii w polu, zamknięte.

W dopuszczalności pakietów prywatnych i próbek towarowych do stałych c. i k. etapowych urzędów pocztowych, oznaczonych wedle miejscowości (t. j. w terytoryach okupowanych) nie zachodzi przez to żadna zmiana.

Repertuar teatru im. J. Słowackiego.

Sobota 2 września: „Ciotunia" i „Pan Benet".
Niedziela po południu: „Gęsi i gąski"; wieczorem „Ciotunia" i „Pan Benet".
Poniedziałek: „Kawiarenka".
Wtorek: „Lekkomyślna siostra".
Środa: „Pigmalion".
Czwartek: „Lekkomyślna siostra".
Piątek po południu: „Panna mężatka" i „Jestem zabójcą".
Sobota: „Fałszywy krok" (nowość).

Repertuar miejskiego teatru ludowego.

Niedziela 3 września po południu: „Zbójcy"; wieczorem: „Skalbmierzanki".
Poniedziałek: „Dookoła miłości".
Wtorek: „Skalbmierzanki".
Środa: „Dookoła miłości".
Czwartek: „Wicek i Wacek".
Piątek po południu: „Obrona Częstochowy"; wieczorem: „Gejsza".
Sobota: „Dookoła miłości".
Niedziela po południu: „Skalbmierzanki"; wieczorem: „Wicek i Wacek".

Celem uregulowania nakładu prosimy o możliwe wcześniejsze nadsyłanie prenumeraty.

Wydawca: Ignacy Daszyński. — Redaktor odpowiedzialny: Maryan Pyrzowski. Drukarnia Ludowa, Kraków, Dunajewskiego 5 (Telefon 1310).